

'Nederland wilde de eigen markt beschermen'

Op grond van Europese richtlijnen kunnen advocaten in iedere andere lidstaat aan de slag. Nederland heeft lange tijd nagelaten deze richtlijn goed te implementeren, en beschermde daarmee de eigen advocatenmarkt.

.....
Michel Knapen
 Journalist

Dat concludeert mr. Sjoerd Claessens in zijn proefschrift *Free movement of lawyers in the European Union*, waarop hij 18 december aan de Universiteit Maastricht promoveerde. Claessens (1976) is aan die universiteit verbonden als docent Europees recht.

Het beroep van advocaat is een beetje atypisch, stelt Claessens: gevoelsmatig kun je het eigenlijk alleen in het land beoefenen waar je hebt gestudeerd. Dát recht beheers je immers. Maar het vrij verkeer van personen, zoals dat in het EG-Verdrag wordt gegarandeerd, geldt sinds 1974 (het Reyners-arrest van het Hof van Justitie) ook voor advocaten. Sindsdien is een aantal richtlijnen verschenen om dat recht nader in te vullen, waarop weer de nodige jurisprudentie kwam. Met zijn boek brengt Claessens in deze versnipperde informatie lijn aan.

Uit zijn onderzoek blijkt dat advocaten sinds 2000 in een andere lidstaat mogen werken, maar alleen onder de eigen beroepstitel. Sinds 1989 mocht dat overigens ook, maar alleen na het behalen van de proeve van

bekwaamheid. 'Een Nederlandse advocaat die zich in Duitsland vestigt mag zich daar geen *Rechtsanwalt* noemen, maar alleen advocaat', zegt Claessens. 'Hij mag dan wel alles doen wat de Duitse advocaat doet. Alleen als hij cliënten bij de rechtbank vertegenwoordigt, moet hij samenwerken met een Duitse *Rechtsanwalt*. Het enige wat nodig is, is dat de advocaat in Nederland bij de balie staat ingeschreven. Rechtskennis van het land waar je je diensten aanbiedt of waar je je vestigt is dus niet vereist. Vooral voor advocaten in de grensregio's is dit dus een prettige regeling.'

Maar zo gemakkelijk was het niet altijd. Vóór 1974 was ook nationaliteit een vereiste: alleen een Duitser kon in Duitsland *Rechtsanwalt* worden en alleen een Spanjaard kon in Spanje *abogado* worden. Nadien werd die nationaliteitseis verlaten en kon iemand alleen in het buitenland advocaat worden als hij 'gekwalificeerd' was. De wederzijdse erkenning van diploma's was belangrijk maar bij advocaten was dat toch moeilijk toepasbaar: kennis van het nationale recht was immers de maatstaf.

In 1989 werd de proeve van bekwaamheid ingevoerd. 'Wie in Duitsland als advo-

caat aan de slag wilde, moest – in het Duits, mondeling én schriftelijk – aantonen dat hij het Duitse recht beheerste. Maar het was een behoorlijke horde. Overigens mocht je nog geen praktijk uitoefenen als je de proeve niet had afgerond, je kon het vak dus niet gaandeweg bij een kantoor leren.'

Sinds 2000 mogen advocaten in het buitenland wel direct werken, ze kunnen zich het beroep dus sneller eigen maken. Wie drie jaar heeft gewerkt op een kantoor en kan aantonen dat hij zich intensief met het recht van dat land – en met het gemeenschapsrecht – heeft beziggehouden, kan dan 'integreren' en zich in dat land tooien met de beroepstitel van dat land. Advocaten kunnen er ook voor kiezen een proeve van bekwaamheid te doen. Wie daarvoor slaagt, kan direct de nationale beroepstitel voeren en hoeft het driejarige traject niet te doorlopen.

Wel erg bont

Achteraf gezien is Claessens goed te spreken over de harmonisatie van de uitoefening van het beroep van advocaat, maar over de Nederlandse bijdrage is hij kritisch. 'Nederland heeft richtlijn 98/05 – die voorziet

in het faciliteren van de vestiging van advocaten in een andere lidstaat onder hun eigen beroepstitel – veel te laat geïmplementeerd: pas in 2002, terwijl dat in 2000 al had moeten gebeuren. Maar Nederland maakte het ook om een andere reden wel erg bont. Advocaten van andere lidstaten mochten hier wel advocaat worden, maar geen procureur. Nederlandse advocaten en buitenlanders die de proeve van bekwaamheid aflegden werden gelijk als procureur ingezworen, buitenlanders die na drie jaar integreerden werden geen procureur. Zowel het ministerie van Justitie als de Orde van Advocaten vond het kennelijk onverstandig dat niet-Nederlanders in Nederland gingen procederen. Ik kan het niet anders zien dan dat Nederland de eigen markt heeft willen beschermen. Nu het procuraat is afgeschaft heeft Nederland een veroordeling door het Hof van Justitie maar mooi weten te voorkomen.¹

Geen enkele van de vijftien lidstaten die Claessens heeft onderzocht (de eerste staten die lid werden van de Unie), ging zover. 'En dat is wel raar: Nederland heeft een van de meest liberale regels over de advocatuur. Juridisch advies bijvoorbeeld is er niet gereguleerd, dat mogen ook niet-advocaten doen – in tegenstelling tot bijvoorbeeld Duitsland, daar mogen alleen *Rechtsanwälte* juridisch advies verlenen. Die regel geldt overal in meer of

.....
 1 Zie over deze kwestie ook de discussie die Sjoerd Claessens in dit blad voerde met Marieke van der Pijl, medewerkster van de Nederlandse Orde van Advocaten: *Advocatenblad* 2003-21, 14 november 2003.

mindere mate. In Nederland is datgene wat alleen door advocaten mag worden gedaan kleiner dan elders: advocaten genieten maar een klein monopolie.'

Ook andere landen hebben wel problemen veroorzaakt. Zo had onder andere Luxemburg de eis gesteld dat advocaten uit andere lidstaten ieder jaar een bewijs

moesten overleggen dat ze wel advocaat in hun eigen land waren. Een dergelijke limitering mocht Luxemburg helemaal niet stellen en deze pesterij werd dan ook door het Hof van Justitie afgestraft.

Het vrij verkeer binnen de advocatuur is overigens nog niet voltooid. Claessens: 'De richtlijnen hebben immers

alleen betrekking op *produits finis*, zoals het heet: volledig gekwalificeerde advocaten. Voor 2003 waren de stagiairs overgeleverd aan de nationale regelingen, nu moeten ze aantonen dat ze 'gelijkwaardig' zijn aan stagiairs in het ontvangstland, door bijvoorbeeld te laten zien welke cursussen en zaken ze hebben gedaan. De eis dat je

moet hebben gestudeerd in het ontvangstland mag niet worden gesteld.' Wie 'gelijkwaardig' wordt bevonden, kan dan als Nederlandse stagiair ook elders in de Europese Unie als stagiair werken.

S. Claessens, Free movement of lawyers in the European Union, Nijmegen: Wolf Legal Publishers
ISBN 978-90-5850-397-8, € 39,95.

Vervolgde advocaten

Stichting Advocaten voor Advocaten

Geen paspoort, geen mensenrechtenprijs voor Iraanse advocate

De Iraanse mensenrechtenadvocate Nasrin Sotoudeh zou op 10 december 2008 naar Italië reizen om daar een mensenrechtenprijs in ontvangst te nemen. Op het vliegveld werd zonder enige uitleg haar paspoort afgenomen waardoor haar opnieuw werd verboden naar het buitenland te reizen. In maart 2008 werd haar ook al verhinderd naar Dubai te reizen.

De prijs die Sotoudeh in Italië zou ontvangen werd haar door Human Rights International toegekend vanwege haar mensenrechtenwerk. Sotoudeh is een prominent mensenrechtenadvocate.

Zij verdedigt als advocaat mensenrechtenactivisten die zijn aangeklaagd omdat zij met de 'Een Miljoen Handtekeningen

Campagne' hebben opgeroepen voor gelijke rechten voor vrouwen, en afschaffing van de doodstraf voor kinderen.

Sotoudeh is niet de enige die te maken heeft met een reisverbod. Minstens vier andere vrouwenrechtenactivisten hebben hetzelfde meegemaakt en mogen Iran niet uitreizen.

De Iraanse politie heeft op 21 december 2008 ook het kantoor van de Iraanse mensenrechtenactiviste Shirin Ebadi in Teheran gesloten, en twee computers en dossiers van haar cliënten (meestal politiek activisten) meegenomen. Ebadi's organisatie van mensenrechtenverdedigers, Defenders for Human Rights Centre, had juist die dag een activiteit gepland in het kader van het 60-jarig bestaan van de Univer-

sele verklaring van de rechten van de mens. Shirin Ebadi is winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede 2003.

Mede op Nederlands initiatief heeft het EU-voorzitterschap op 22 december 2008 een verklaring uitgebracht waarin de sluiting van het kantoor wordt veroordeeld en de Iraanse autoriteiten worden opgeroepen internationale mensenrechtenverplichtingen te respecteren en toe te staan dat het kantoor wordt heropend.

Ook wij hebben de Iraanse autoriteiten opgeroepen de reisverboden op te heffen en te bewerkstelligen dat alle mensenrechtenadvocaten in Iran hun beroep ongehinderd kunnen uitoefenen. Wij vragen u hetzelfde te doen: *neemt u contact op met Adrie van de Streek via e-mail info@advocatenvooradvocaten.nl voor een voorbeeldbrief.*

• Voor informatie over de situatie in Iran of over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met Adrie van de Streek via e-mail info@advocatenvooradvocaten.nl of bezoek de website www.stichtingadvocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam)